

Mánudaginn 29. mars 1993.

Nr. 125/1993. **Jón Steinar Gunnlaugsson hrl.**

gegn

dómsmálaráðherra.

Kærumál. Gjafsókn. Virðisaukaskattur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir og Hjörtur Torfason.

Sóknaraðili hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með kæru 15. mars 1993. Kærður er frávísunarúrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 11. sama mánaðar. Sóknaraðili krefst þess, að hinn kærði úrskurður verði felldur úr gildi og varnaraðila gert að greiða kærumálskostnað. Verði ekki fallist á að synja frávísunar málsins, er þess krafist, að málskostnaður í héraði og kærumálskostnaður falli niður.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða úrskurðar og kærumálskostnaðar, til vara, að kærumálskostnaður falli niður.

Efnislegur ágreiningur máls þessa er fölginn í því, hvort 24,5% virðisaukaskattur sé innifalinn í þóknun, er bæjarþing Akureyrar dæmdi áfrýjanda sem skipuðum talsmanni stefnanda í bæjarþingsmálinu: Ingibjörg Auðunsdóttir og Guðmundur Svavarsson f. h. ólögráða sonar þeirra, Karls, gegn Fjórðungssjúkrahúsinu á Akureyri, en með leyfi dómsmálaráðuneytisins 6. desember 1990 var þeim veitt gjafsókn í undirrétti í máli þessu. Við rekstur málsins bar þeim samkvæmt leyfinu að gera kröfu til þess, að málskostnaður yrði dæmdur gjafsóknarhafa, eins og málið væri eigi gjafsóknarmál. Orðalag gjafsóknarleyfisins og eðli þess verður að skilja með þeim hætti, að gjafsóknarhafa hafi í málinu borið að gæta hagsmuna ríkisins sem gjafsóknarveitanda gagnvart gagnaðila. Dómsorðið hljóðaði um greiðslu úr ríkissjóði til talsmanns gjafsóknarhafa, sbr. 3. tl. 173. gr. þágildandi laga um meðferð einkamála í héraði. Verður við það að miða, að sá hluti þess sé aðfararhæfur sem annað, er í dómsorðinu greinir. Með þessari athugasemd ber að staðfesta hinn kærða úrskurð um annað en málskostnað, sem rétt er, að falli niður.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kærumálskostnað, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður skal vera óraskaður um annað en málskostnað, sem fellur niður.

Sóknaraðili, Jón Steinar Gunnlaugsson, greiði varnaraðila, dómsmálaráðherra, 30.000 krónur í kærumálskostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 11. mars 1993.

I.

Mál þetta, sem tekið var til úrskurðar um fram komna frávísunarkröfu stefnda 3. febrúar sl., hefur Jón Steinar Gunnlaugsson hæstaréttarlögmaður, kt. 270947-4179, Skólavörðustíg 12, Reykjavík, höfðað fyrir dómþinginu með stefnu, út gefinni 30. ágúst 1992, á hendur íslenska ríkinu.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til greiðslu skuldar, að fjárhæð 264.600 kr., með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaaga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 4. maí 1992 til greiðsludags auk málskostnaðar skv. gjaldskrá Lögmannafélags Íslands.

Af hálfu stefnda er þess aðallega krafist, að málinu verði vísað frá dómi og stefnda tildæmdur málskostnaður úr hendi stefnanda að mati réttarins. Til vara krefst stefndi sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaður úr hendi hans að mati réttarins. Til þrautavara krefst stefndi þess, að málskostnaður verði felldur niður.

Við munnlegan málflutning um aðalkröfu stefnda krafðist stefnandi þess, að kröfu stefnda um frávísun málsins yrði hafnað og að ákvörðun málskostnaðar biði endanlegs dóms í máli þessu.

II.

Atvik máls þessa eru þau, að með bréfi, dagsettu 6. desember 1990, veitti dómsmálaráðherra hjónunum Ingibjörgu Auðunsdóttur og Guðmundi Svavarssyni, Eikarlundi 4, Akureyri, persónulega og vegna sonar þeirra, Karls, gjafsókn fyrir undirrétti í máli þeirra gegn Fjórðungssjúkrahúsinu á Akureyri. Stefnandi, Jón Steinar Gunnlaugsson hæstaréttarlögmaður, var skipaður til að flytja málið fyrir gjafsóknarhafa.

Dómur var kveðinn upp í málinu 31. mars 1992. Í forsendum dómsins segir svo um gjafsóknarkostnaðinn: „Gjafsóknarkostnaður stefnanda, 1.200.000 kr., greiðist úr ríkissjóði, þar af 1.080.000 kr. þóknun til skipaðs talsmanns stefnanda, Jóns Steinars Gunnlaugssonar hæstaréttarlögmanns, að teknu tilliti til virðisaukaskatts.“ Í dómsorði segir eftirfarandi um gjaf-

sóknarkostnað: „Gjafsóknarkostnaður stefnenda, 1.200.000 kr., þar af 1.080.000 kr. í þóknun til talsmanns stefnenda, Jóns Steinars Gunnlaugs-sonar hæstaréttarlögmanns, greiðist úr ríkissjóði.“

Stefnandi sendi dómsmálaráðuneytinu reikning sinn, dagsettan 4. apríl 1992, þar sem 24,5% virðisaukaskatti, að fjárhæð 264.600 kr., var bætt við hina dæmdu þóknun. Stefndi greiddi reikningsfjárhæðina 30. apríl 1992 að virðisaukaskattinum undanskildum. Með bréfi, dagsettu 4. maí 1992, andmælti stefnandi þessari afgreiðslu ráðuneytisins og kvaðst leita atbeina dómstóla, ef fjárhæðin 264.600 kr. yrði ekki greidd fyrir 15. maí 1992. Jafnframt áskildi stefnandi sér dráttarvexti af fjárhæðinni frá 4. maí 1992.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að af forsendum áðurgreinds dóms bæjarþings Akureyrar sé ljóst, að í tildæmdri þóknun talsmanns gjafsóknarhafa, að fjárhæð 1.080.000 kr., sé innifalinn virðisaukaskattur, þar sem berum orðum komi fram, að við ákvörðun þóknunarinnar hafi verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

Snýst hinn efnislegi ágreiningur máls þessa um ofangreint, þ. e., hvort talið verði, að 24,5% virðisaukaskattur sé innifalinn í hinni tildæmdu þóknun stefnanda eða ekki.

— — —

IV.

Hinn umdeildi dómur bæjarþings Akureyrar var kveðinn upp í gildistið laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði, sem felld voru úr gildi með 1. nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Samkvæmt 2. mgr. 171. gr. eldri laga veitti dómsmálaráðuneytið gjafsókn. Gjafsóknarhafi fékk meðal annars þau hlunnindi, að honum var skipaður talsmaður, og greiddi ríkissjóður talsmanninum ferðakostnað og þóknun fyrir málflutning eftir ákvörðun dómara, er fyrir dómsathöfn þeirri stóð, sem gjafsóknin náði til, sbr. 3. tl. 173. gr. sömu laga. Samkvæmt tilvitnuðum lagaákvæðum fól dómsmálaráðuneytið tilteknum lögmanni flutning málsins og skuldbatt sig til að greiða honum málflutningsþóknun samkvæmt ákvörðun dómara.

Dómafordæmi sýna, að ákvörðun héraðsdóms um málflutningsþóknun talsmanns gjafsóknarhafa er endurskoðuð í Hæstarétti, hafi málinu verið áfrýjað í heild sinni og gjafsókn einnig veitt í Hæstarétti. Slík ákvörðun sætir endurskoðun, þótt henni hafi ekki verið áfrýjað sérstaklega, hvorki af hálfu ríkissjóðs né viðkomandi lögmanns og hvort sem ríkissjóður hefur verið aðili málsins í héraði eða ekki. Slík ákvörðun héraðsdóms er hins vegar ekki endurskoðuð við áfrýjun, hafi gjafsókn ekki verið veitt í Hæstarétti, sbr. hæstaréttardóm í umræddu máli, sem gekk 10. desember 1992.

Svo sem fram hefur komið, gerðist ríkissjóður meðalgönguaðili í svaðkolluðu „Ásgarðsmáli“ í Hæstarétti og stefndi talsmönnum gjafsóknarhafa

persónulega með kröfu um lækkun tildæmdra málflutningslauna þeirra samkvæmt héraðsdómi, sbr. dómasafn Hæstaréttar frá 1984, bls. 906. Samkvæmt hæstaréttardómi frá 1971, Hrd., bls. 703, gerðist ríkissjóður og meðalgönguaðili í máli í Hæstarétti og stefndi lögmönnum gjafsóknarhafa með sömu kröfu og í dómi Hæstaréttar frá 1984, Hrd., bls. 906. Í hvorugu þessara mála var ríkissjóður aðili málsins í héraði.

Hafi ríkissjóður hins vegar verið aðili að málinu í héraði, má af dómaframkvæmd ráða, að við áfrýjun málsins til Hæstaréttar beini ríkissjóður kröfu sinni um lækkun tildæmdra málflutningslauna talsmanna gjafsóknarhafa í héraði að lögmönnum persónulega í Hæstarétti, sbr. Hæstaréttardóma frá 1979, bls. 667, 1979, bls. 1313, 1981, bls. 1584, og 1983, bls. 474.

Þá eru dæmi þess, að skipaður talsmaður gjafsóknarhafa hafi í Hæstarétti persónulega gert kröfu til söluskatts á málflutningslaun sín, sbr. hæstaréttardóm frá 1989, Hrd., bls. 131.

Samkvæmt dómi Hæstaréttar frá 1979, Hrd., bls. 667, stefndi ríkissjóður talsmönnum gjafsóknarhafa persónulega fyrir Hæstarétt með kröfu um lækkun á tildæmdri málflutningsþóknun í héraði. Í dóminum segir á bls. 668 í tilefni af mótmælum lögmennanna gegn sameiningu málsins og annarra áfrýjunarmála um sakarefnið: „Hér er fjallað um ákvæði héraðsdóms um kostnað af máli, sem bera má undir Hæstarétt, þar sem efnisþáttum aðalmálsins hefur verið áfrýjað, sbr. 3. mgr. 13. gr. laga nr. 75/1973. Samkvæmt ákvæðum 1. mgr. 19. gr. laga nr. 75/1973 ber að sameina málið öðrum áfrýjunarmálum um sakarefni þetta.“ Í 1. mgr. 19. gr. 1. nr. 75/1973, en ákvæðið var felld niður með 1. nr. 91/1991, sagði: „Rétt er, að máli sé áfrýjað af hendi beggja eða allra aðila, en áfrýjunarmálin ber að sameina og flytja í einu lagi fyrir Hæstarétti.“

Samkvæmt framansögðu, sbr. og áður tilvitnuð ummæli í dómi Hæstaréttar frá 1984, bls. 906, þykir ljóst, að hafi gjafsókn verið veitt í máli, verði lögmaður sá, sem skipaður er til að flytja málið, og ríkissjóður aðilar að þeim þætti viðkomandi máls, sem snýr að ákvörðun málflutningslaunanna.

Samkvæmt 1. mgr. 116. gr. 1. nr. 91/1991 um meðferð einkamála er dómur bindandi um úrslit sakarefnis milli aðila og þeirra, sem koma að lögum í þeirra stað, um þær kröfur, sem eru dæmdar þar að efni til. Með dómi bæjarþings Akureyrar 31. mars 1992 voru stefnanda máls þess ákvörðuð laun, er skyldi greiða úr ríkissjóði, fyrir málflutning sinn sem skipuðum talsmanni stefnanda, sem veitt hafði verið gjafsókn í héraði. Er sú efnislega ákvörðun dómsins samkvæmt framansögðu bindandi fyrir aðila máls þessa og verður samkvæmt 2. mgr. 116. gr. 1. nr. 91/1991 ekki borin undir sama eða hliðsettan dómstól að nýju. Ber samkvæmt nefndu ákvæði að vísa nýju máli um slíka kröfu frá dómi.

Af framansögðu ber að fallast á kröfu stefnda um, að máli þessu verði vísað frá dómi. Í samræmi við 2. mgr. 130. gr. 1. nr. 91/1991 ber stefnanda að greiða stefnda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 25.000 kr.

Ragnheiður Bragadóttir, fulltrúi dómstjóra, kvað upp úrskurð þennan. Uppkvaðning úrskurðarins hefur dregist vegna embættisanna dómarans.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Máli þessu er vísað frá dómi

Stefnandi, Jón Steinar Gunnlaugsson, greiði stefnda, íslenska ríkinu, 25.000 kr. í málskostnað.
